

Edvard Kocbek

Življenjepis

slovenski pisatelj, pesnik in politik

* 27. september 1904, Sveti Jurij ob Ščavnici,

† 3. november 1981, Ljubljana.

Kocbek je študiral teologijo, romanistiki v Ljubljani. Po študiju v Berlinu in Parizu je služboval kot profesor francoščine v Bjelovarju, Varaždinu in Ljubljani. Postal eden od ideoloških vodij katoliške kulturne levice ter urednik njene revije Dejanje. Leta 1941 je bil kot predstavnik krščanskih socialistov med ustanovitelji Osvobodilne fronte, kasneje član njenih najvišjih organov. Med vojno član AVNOJA. Kot odposlanec se je udeležil Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju. Po vojni je bil minister v zvezni vladi in podpredsednik Ljudske skupščine. Zaradi političnega spora okoli knjige *Strah in pogum* so ga prisilno upokojili in nadzorovali do konca življenja. Pravi šok je v slovenski javnosti povzročil izid knjige *Edvard Kocbek - Pričevalec našega časa*, ki sta jo leta 1975 v Trstu izdala pisatelja Boris Pahor in Alojz Rebula.

Značilnost pisanja.

Pesniti začel v pozne ekspresionizmu, s simbolističnimi sestavinami; z njimi so prikazovali metafizična doživetja. Nanj so vplivali novejši evropski pesnik: Paul Claudel, Rainer Maria Rilke in Georg Trakl. To je združil v času primerno sintezo.

Osvobodil ekspresionističnega sloga in se približal preprostejšemu načinu nove stvarnosti. Od ohranjanja spevne oblike verzov, do svobodnega verza. V tej smeri je bil eden najmodernejših predvojnih pesnikov. Dragocena je njegova medvojna in povojna poezija.

Dela

Poezija:

- Prve pesmi
- Zemlja
- Groza
- Poročilo
- Zbrane pesmi

Proza:

- Tovašija
- Strah in pogum
- Listina
- Krogi navznoter

Dramatika:

- Plamenica
- Mati in sin
- Noč pod Hmeljnikom

Črna orhideja

Naslov zbirke: Strah in pogum (1951)

Gre za pripovedovanje o zunanjih dogodkih, ki pa ga izpodriva izpoved - refleksija o bistvenih življenjskih vprašanjih (o življenju in smrti, sovraštvu in ljubezni, strahu in pogumu). Na več mestih se pojavlja lepотно doživljanje narave kot izraz povezanosti s širšim svetom. Dramatičnost v zadnjem delu stopnjuje

strah in pogum, emocionalni dialog književnih oseb in hladno pisateljevo poročanje. Kot posmeh vsemu, kar se dogaja, pa se sem in tja pojavi kratek lirski oris narave. Naslov novele Črna orhideja se nanaša na Katarinin parfum in ima pomen čutnega, človeškega stika med ljudmi, ki "gredo skozi zgodovino".

Motivi: gorniški motiv, motiv lova, motiv pogovora o imenih, motiv zasebnega pisma, motiv smrti, motiv ljubezni (simbolna poroka v smrti), biblijski motiv.

Pripovedovalec: vsevedni/personalni.

Jezik: krščansko-eksistencialistični izrazi ...pripoved o zunanjih dogodkih, razmišljanje o življenju, smrti, svobodi ... izpoved ... dvogovor ...

Vsebina

Komandant Gregor hodi po gozdni planini in na izvidniškem pohodu zagleda skozi daljnogled nemškega vojaka in dekle, ki ga spremlja. Po njeni kretnji z roko sklepa, da je izdajalka. Nemca Gregor ustrelji, dekle pa mu uide. Ko jo ulovi, jo odpelje v tabor, kjer so od njene lepote vsi prevzeti. Tudi sam začuti ljubezen. Obsodijo jo na smrt in Katarinina zadnja želja je, da bi šla domov, se poslovila od domačih in umrla v poročni obleki. To željo ji izpolnijo, Gregor in Katarina pa se pred njeno smrtjo močno zblížata.

Osebe

Gregor, partizanski komandant, mlad intelektuallec, skuša svoji notranjosti in zgodovinski dejavnosti poiskati skupni temelj. Naključje mu na pot pripelje dekle, ki jo mora, zvest svoji zgodovinski dejavnosti, kljub ljubezenski privlačnosti, ki ju nezadržno prevzame, sam usmrtiti. Svoje dejanje, v katerem se na skrajno paradoksen način združujeta ljubezen in smrt, lahko utemelji le z žrtvovanjem. Pred vojno je študiral, bil je doma s kmetov, privlačen in družaben.

Katarina (gr. `čista') obtožena izdaje, mučenka, ki v zasliševanju ohrani svojo skrivnost, zaradi katere se čuti krivo, hkrati pa je čista, kar čutijo vsi okrog nje, obenem pa tako izrazito ženstvena. Črnolasa lepotica, idealno utelešenje ženskosti. Doma je iz bližnje vasi. Odkar je prekinila šolo, živi doma z mamo, omenjen je tudi brat, stara je enaindvajset let. Hodila je z vojakom nemške vojske, čeprav ga ni ljubila. V marsičem ostaja bralcu skrivnostna. O smrti ne razmišlja, smrt je njeni ženski naravi, naravnani v življenje, povsem tuja, strah jo je samote, teme in neznanega.

Janez, komisar, se zdi kot Gregorjev dvojnik. Loči ju le srečanje s Katarino. Tudi Janez se zaljubi v Katarino, in je hkrati njen izpraševalec. Katarina mu je čarobna žrtev, v teku jo primerja z amazonko, na njeni zadnji poti pa z Diano.

Eksistencializem v noveli.

V središču novele so vsekakor eksistencialne oziroma bivanjske teme (strah in pogum, življenje in smrt, bivanje kot tako, razmerje med posameznikovo svobodo in nujnostjo zgodovine), med njimi je zlasti izpostavljena etična problematika. Gregor se je znašel v značilnem eksistencialnem položaju, ki je skrajno dramatičen, oseben in zgodovinski hkrati. Odločiti se mora, nemudoma, vendar ga je odločitve strah.